

AFSTEMMING DECREET LOKAAL CULTUURBELEID EN KUNSTENDECREET

ZET MIJ IN CC. DISCUSSIE- EN ONTMOETINGSDAG OVER DE PRODUCTIE EN SPREIDING VAN PODIUMVOORSTELLINGEN

Brussel, 26 februari 2010

Moderator: Marc Van Mechelen (LOCUS)

Verslag: Joris Janssens (VTI)

Het Vlaams cultuurbeleid steunt makers en gezelschappen met het Kunstendecreet en cultuur- en gemeenschapscentra via het Decreet Lokaal Cultuurbeleid. Welke aanknopingspunten zijn er om beide instrumenten beter op elkaar af te stemmen? Welke goede voorbeelden zijn er van samenwerkingsverbanden tussen gezelschappen, centra en lokale besturen?

Vertrekpunt voor de discussie zijn de nota van Marc van Mechelen (LOCUS) en een enkele praktijkvoorbeelden.

DE CASUS TURNHOUT

”In Turnhout zijn er bijzonder waardevolle culturele spelers actief die - samen met de stad - het speerpunt ‘Beleven’ inhoudelijk vorm geven. Deze organisaties worden aanzien als ‘cultuurpartner van de stad’. (...) De instellingen hebben (evident) een absolute artistieke en inhoudelijke vrijheid. Het belang van de aanwezigheid van deze organisaties in de regio mag niet onderschat worden. Zij brengen een heel specifiek aanbod in de Kempen. De inhoudelijke werking staat nooit op een eiland. Deze is bij elke partner goed ingebed in een stad/regio en zorgt voor de nodige dynamiek én daarbij horende expertises. Denk maar aan bijvoorbeeld vrijwilligerswerking en trajectbegeleiding. Elke partner heeft daarenboven zijn eigen professionele netwerken die mee tot in Turnhout gebracht worden.”

In een publicatie spreekt de Stad Turnhout in deze termen over de bijdrage van lokale culturele spelers aan het stedelijke cultuurbeleid. Hun aanbod is ingebed in de stad en zorgt voor dynamiek en knowhow. Vele steden schatten de bijdrage van culturele partners op een gelijksoortige manier in. Tegelijk is Turnhout een a-typische case, geografisch (Turnhout is een cultuurregio op zich) en vanwege het specifieke (provinciale) statuut van het CC deWarande.

De Stad Turnhout sluit convenanten met 11 instellingen van bovenlokaal belang. Dirk Vanhoute (directeur cultuur en vrije tijd van der stad Turnhout) licht de logica toe.. De convenants vertrekken vanuit een brede cartografie van het cultuurlandschap in Turnhout. Het gaat er de stad om in de volle breedte na te gaan wat de instellingen drijft, en daarop inpikken vanop stadsniveau. Die discussie gaat verder dan de spreidingsdiscussie. Het overstijgt ook de afspraken met het CC, dat geen neutrale plek is waar iedereen zomaar terecht kan, maar een actor waar specifieke keuzes gemaakt worden. Vanuit die brede analyse gaat het over alle aspecten waarbij de stad en de cultuurhuizen iets voor elkaar kunnen betekenen. Het gaat over

financiële input, logistieke ondersteuning aan organisaties en over de bijdrage van organisaties aan het stedelijk beleid in meer algemene zin: wijkwerking, mobiliteit,... Dat zijn kwesties die in een dagelijkse werking van een cultuurhuis soms minder aan bod komen. In de gesprekken over de convenanten komt de hele waaier aan mogelijkheden tot samenwerking aan bod. De cultuurbeleidscoördinator speelt daarin een belangrijke rol.

Vanhoute geeft aan dat het Kunstendecreet en het Decreet Lokaal Cultuurbeleid hiaten bevatten, waardoor deze convenanten niet ten volle uitgewerkt kunnen worden. Dat maakt het moeilijk om helemaal te kunnen inspelen op noden van gezelschappen en overheden. Bijvoorbeeld spreiding. 'Men verwacht een een-op-eenrelatie tussen een gezelschap en een speelplek, maar er zijn andere manieren van programmeren ontstaan. Het is niet onzinnig dat gezelschappen als Theater Stap en Het Gevolg een eigen infrastructuur zijn gaan exploiteren. Dit komt voort uit een onvrede met de plek die hen toebedeeld werd in De Warande. Het stadsniveau kan op die lacune inpikken. De inbedding van een organisatie in zijn omgeving vindt echter geen plek in het Kunstendecreet en de manier waarop spreiding gestuurd wordt. Het Decreet Lokaal Cultuurbeleid heeft ook hiaten: het gaat enkel over de bibliotheken en de cultuurcentra, en ook de plek van de cultuurbeleidscoördinator, maar er zijn vele andere spelers in het lokale beleid.'

REACTIES

Er zijn ook voorbeelden van steden waar cultuurcentra zelf meer initiatieven nemen en in wijken programmeren. Bijvoorbeeld Leuven: 30CC sluit een convenant met een gezelschap als Cie Tartaren. Ook de Warande in Turnhout heeft - los van de stad - eigen convenanten met organisaties. Maar volgens Vanhoute zijn grotere cultuurcentra minder geneigd om neutraal in te spelen op de mogelijkheden in de stad en profileren ze zich eerder bovenlokaal.

Wim Vanseveren ziet een dubbel voordeel van samenwerkingsovereenkomsten: enerzijds zorgen ze voor duidelijkheid en transparantie over gegroeide afspraken. Anderzijds is het belangrijk om die afspraken meer zichtbaar te maken - zodat het duidelijk wordt dat deze afspraken toch soms over het equivalent van een aanzienlijk geldbedrag gaan.

Hoe ga je om met verschillende snelheden? Gezelschappen werken lang op voorhand. In het geval van steden als Turnhout gaat het echter om een gesprek op voldoende lange termijn over eventuele openliggende mogelijkheden, bijvoorbeeld samenwerking zoeken bij de opstart van een festival.

Hoe komt een convenant tot stand? Is er een sjabloon? Na een tijd ontstaat een patroon. Inhoudelijke thema's worden met verschillende partners op een gelijksoortige manier uitgewerkt.

DE CASUS TIELT

Ook Tielt is een uniek geval: een kleine stad (20.000 inwoners) met toch een gesubsidieerd gezelschap (Malpertuis) en een cultuurcentrum (Gildhof). Wim Vanseveren (rvb Malpertuis) en Erik Demoen (directeur CC Gildhof) leggen de kaarten op tafel.

Ooit was de samenwerking tussen gezelschap en CC een mariage de raison, geeft Erik Demoen aan, maar nu is de samenwerkingsdynamiek erg intens, en dat niet dankzij convenanten en plannen. Het werkt goed omdat het op het terrein gegroeid is. Er wordt complementair geprogrammeerd. Aanvankelijk ging het enkel om kalenderbeheer, maar nadien ging dat verder. Geregeld zit men samen om te bekijken wat de mogelijkheden tot samenwerking zijn.

Samenwerking berust op vertrouwen, werken van onderuit, beklemtoont Demoen. Na verloop van tijd groeit echter de nood aan duidelijke afspraken. Het CC plant een nieuwe infrastructuur.

Hoe die er moet uitzien, is echter afhankelijk van de duurzaamheid van de afspraken met Malpertuis.

Als dergelijke samenwerkingsverbanden goed verlopen, heeft dat vaak te maken met relaties tussen mensen, beaamt Wim Vanseveren. Het is een lastig huwelijk om een CC en een gezelschap onder één dak te hebben, om diverse redenen (bijvoorbeeld geluidsoverlast bij gelijke programmering in verschillende zaken). Tegelijk is het zo dat afspraken duurzaam moeten zijn, en persoonlijke relaties zouden moeten kunnen overleven, op zijn minst legislatuuroverschrijdend zijn. Als dat niet lukt, is het de consequentie dat een klein stadje teveel theaterzalen heeft en dat de bestaande afspraken onder druk komen te staan. Bovendien gaat het over een grote som geld.

Het is echter de vraag of langetermijnperspectief mogelijk is. Her en der wordt met erfpacht gewerkt.

De discussie over een convenant doorkruist dat organisch gegroeide gesprek, zegt Demoen. 'Nu botsen we op een muur, als er over een convenant gesproken wordt. Als er afspraken over infrastructuur gemaakt worden, zit plots de stad aan tafel en is het CC minder betrokken. Het is uitkijken dat de goede relaties op het terrein niet verstoord worden.'

Blijft dat de twee decreten elk hun eigen logica hebben, en dat zorgt voor een spanningsveld. Zo wordt van gezelschappen verwacht dat ze zich artistiek profileren, ten aanzien van commissies van professionele beoordelaren en peers. Lokale spelers moeten zich verantwoorden voor hun gemeenschapsvormende instellingen. Dat zorgt soms voor spanningen.

Een lacune is dat culturele infrastructuur te weinig gethematiseerd wordt in het decreet, en bij uitbreiding het podiumkunstenbeleid. Wim Vanseveren geeft aan dat er heel wat gezelschappen een eigen infrastructuur hebben. Dit komt veel voor, maar er is op Vlaams niveau geen beleid ontwikkeld. Dit zou moeten meegenomen worden in de verdere reflectie over spreiding. In die zin is het belangrijk dat de IVA's een eerste stap hebben gezet met het cijfermatig opvolgen en analyseren van de evoluties op het vlak van spreiding.

Dergelijke convenanten vertrekken vanuit de bijdrage van culturele spelers aan het stedelijk beleid. Wouter Hillaert (De Standaard) vraagt of dat geen afbreuk doet aan het soms bredere profiel van een gezelschap? Malpertuis is nadrukkelijk toch ook een reisgezelschap. Demoen en Vanseveren relativiseren. Buiten dergelijke afspraken kunnen gezelschappen ook andere initiatieven nemen. Wat je echter wel ziet is dat gezelschappen meer lokaal gaan spelen, omdat de landelijke spreidingskansen afnemen.

MEER ALGEMEEN, OVER SPREIDING VAN HET (OVER?)AANBOD

Steven Vandervelden (directeur kunstencentrum STUK) vraagt in de discussie meer aandacht voor de kwestie van de doorstroming tussen de verschillende decreten, naast samenwerkingsverbanden op lokaal niveau. Welke andere bovenlokale initiatieven kunnen genomen worden, om spreiding te bevorderen en de decreten meer op elkaar af te stemmen? Enkele elementen uit het gesprek:

Wim Vanseveren ziet indicaties die wijzen op een malaise in de spreiding van podiumvoorstellingen. Hij neemt een toenemende concurrentie waar door standup comedy en populaire genres, en ziet heil in langere speelreeksen voor gezelschappen.

Het aanbod is alleszins sterk toegenomen. De budgetten voor creatie nemen toe en er zit een grote druk op het zaalgebruik bij CC's, die tegelijk vaak relaties op langere termijn uitbouwen met bepaalde gezelschappen. Moet de overheid snoeien in het aantal

gezelschappen? Moeten CC's dan ook snoeien en scherpere keuzes maken in de langetermijnrelaties, om nieuwe namen een kans te geven?

Dirk Vanhaute vraagt om de spreidingsdiscussie breder open te trekken dan de speelruimte bij CC's. Hij geeft aan dat er ook naar andere plekken gezocht wordt dan cultuurcentra. Die hebben niet het monopolie op spreiding van podiumvoorstellingen en moeten bijgevolg ook niet de enige gesprekspartners zijn voor deze discussie.

In Genk gaf het CC tot voor kort jaarlijks een productieopdracht aan De Queeste. In Roeselare zijn er ook dergelijke initiatieven. Moet de discussie niet gaan over kerntaken, en welke functies op welk niveau opgenomen worden? Nu is er op het niveau van de Vlaamse overheid te weinig initiatief om spreiding te regelen.

Wat zijn daarbij de mogelijkheden van Circuit X of Aanbod Podium (www.aanbodpodium.be, via het Participatiedecreet)? Aanbod Podium is in principe open voor producties uit het Kunstendecreet, maar er is weinig aanbod vanuit het Kunstendecreet. Een drempel is naast de geringe bekendheid ook de vraag om een productie twee jaar lang op repertoire te houden. Hoewel de laatste tijd soepel wordt omgegaan met dit criterium. Toch is het systeem nog sterk op gezelschappen geaxeerd, minder op individuele makers en ad hoc samenwerkingsverbanden. Yves De Backer (verantwoordelijke voor het Aanbod Podium) geeft aan dat bij een toekomstige evaluatie de vraag gesteld moet worden of dit instrument aansluit bij tendensen in de podiumpraktijk.

Paul Sergier (VVC) pleit voor een hervedeling van de middelen. Een Vlaams spreidingsbeleid zou meer middelen voor spreiding moeten voorzien, in een gezamenlijke inspanning met de andere belanghebbende overheidsniveaus. Tegelijk pleit hij voor een evaluatie van het Decreet Lokaal Cultuurbeleid: veel CC's zijn GC's geworden. Er zijn er daardoor zeker dertig die gestopt zijn met podiumkunsten te programmeren, nu de decretale verplichting verdwenen is. Dit zou moeten meegenomen worden in een evaluatie.

Een onderbelicht aspect is de rol van de provincies, die in de praktijk zeer uiteenlopende engagementen op zich nemen.

Is er sprake van overaanbod? En is een dergelijk concept al dan niet een vruchtbaar kader voor de spreidingsdiscussie? Uit de cijfers blijkt wel dat er een druk is op gezelschappen om geregeld te produceren: je moet artistiek kapitaal vergaren, en in the picture blijven. Andere gezelschappen kiezen voor een andere politiek, en houden geslaagde voorstellingen op repertoire. Feit is dat de speelreeksen korter worden. Wouter Hillaert zegt dat hij veel persdossiers krijgt van producties met een speellijst kleiner dan 10. Dit heeft ook een effect op de aandacht van de pers, die steeds beperkter wordt voor initiatieven met een te gering bereik.

Het is de vraag of de speelplekken voldoende benut zijn? Of is er schaarste omdat gezelschappen te selectief (op dezelfde plekken) willen spelen.

ANDERE VORMEN VAN SAMENWERKING OP LOKAAL NIVEAU

De Stad Kortrijk werkt met getrappt systeem van subsidieregelingen. Er is een amateurreglement, een reglement voor semiprofessioneel en een voor professionele organisaties (Antigone, BUDA). Dit is een ander instrument dan convenanten, minder à la tête du client. Het werkt op eerder korte termijn. Jaarlijks maakt de stad een roundup van wie op welke manier werkt.

In Leuven kijken we naar de opening van het nieuwe museum 'M'. De stad stelde aan verschillende lokale actoren de vraag of zij een project wilden ontwikkelen over het overkoepelende thema 'de passie van de meester'. STUK pikte erop in met een project met de

choreografe Heike Schmidt. Een dergelijk voorstel is volgens Steven Vandervelden interessant omdat een huis kan inpikken op een hele context aanwezig is. Vanuit de stad was het een goed initiatief om het bestaande veld te betrekken wanneer er een grote nieuwe speler bijkomt. Tegelijk is dit ook niet zonder gevaren, met name dat er teveel gestuurd wordt.

Kulturama werkt helemaal anders. Dit is geen echt stadsfestival (met een curator of een scherpe artistieke keuze), maar eerder een open communicatiefestival waarbij de Stad Leuven inspanningen neemt om collectief te communiceren en aandacht te vragen voor wat er in de stad aanwezig is. Het collectieve genereert aandacht maar ook hier zijn gevaren. Een gezelschap loopt het risico om zijn eigen zichtbaarheid in te leveren ten opzichte van het collectieve 'merk'.

RONDVRAAG

Bij een laatste rondvraag komen nog de volgende aandachtspunten, suggesties en aanbevelingen voor overheden, organisaties en steunpunten ter sprake.

BELEIDSAANBEVELINGEN

Via communicatie valt al winst te behalen, via de bundeling van informatie uit drie relevante decreten beter bundelen.

Het Kunstendecreet is een goed wettelijk kader voor creatie. Maar het Vlaams beleid is sterk gefocust op creatie, zegt Wouter Hillaert. Of dat werk ook gezien wordt, is blijkbaar minder belangrijk. Van een festival wordt bijvoorbeeld verwacht dat het creëert. Maar is dat wel de kerntaak van een festival? Er zouden in het Kunstendecreet meer mogelijkheden of incentives moeten zijn voor presentatie. Aanbod Podium zou beter benut moeten worden. Festivals krijgen te weinig aandacht, nochtans zou daar aanknopingspunten kunnen liggen. En ook meer samenwerken op regionaal niveau zou een motor kunnen zijn.

De suggestie aan het beleid om plek maken voor nieuwe gezelschappen, en na te denken over uitstroomscenario's.

Dirk Vanhaute pleit voor inzetten op hertekening Decreet Lokaal Cultuurbeleid, eerder een quick win voor de spreiding dan het Kunstendecreet.

Het Participatiedecreet en in het bijzonder het Aanbod Podium moeten geëvalueerd worden, om ze nauwer laten aansluiten bij behoeften van spreiders en makers.

AANBEVELINGEN VOOR DE PRAKTIJK

In afwachting daarvan moeten organisaties zelf meer op zoek gaan naar opportuniteiten, eerder dan wachten op de afstemming van de Vlaamse decreten of regulering van de lokale overheden.

De gezelschappen kunnen uitbreken uit de bestaande infrastructuur en meer diverse speelplekken op te zoeken.

AANBEVELINGEN VOOR DE STEUNPUNTEN EN BELANGENBEHARTIGERS

Steunpunten moeten ontmoetingsdagen blijven organiseren. Het is van belang om de beide sectoren bij elkaar te brengen in een constructieve sfeer.

Betere cijfergegevens zijn nodig als basis voor bijsturen van het beleid.

Er is in de discussie meer aandacht nodig voor:

- relatie tot regionaal cultuurbeleid, en de afstemming van productie en programmering op regionaal niveau.

- rol van bemiddelaars.

Ook VVC zal als belangenbehartiger concrete voorstellen formuleren.